

4. Biederbeck V.O., Boumen O.T., Campbell C.A., Bailey L.D. and Winkleman G.E. Nitrogen benefist from four green-manure legumes in dryland cropping systems Canadian Journal of Plant Science. – 1996. 76. 307-315.

5. Martensson Anna M and Ljunggren Hans D. Nitrogen Ficsation in an Establishing Alfalfa (*Medicago sativa* L.) Ley in Sweden, Estimated by Three Different Methods Applied and Environmental Microbiology. Oct. 1984. P. 702-707.

6. Harris. G.H. and Hesterman O.B. Quantifying the nitrogen contribution from alfalfa to soil and two succeeding crops using Nitrogen – 15. Agron.J. 82: 1990, 129-134.

7. Jans-Hammermeister, D.C. McGill, W.B. and Jensen, T.L. Nitrogen accumulations and relative rates of mineralization in two soils following legume green manuring. Can. J. Soils Sci 74: 23-28. – 1994.

УДК 323.3

Здобувач М.В. Смолярчук – Львівський державний
аграрний університет

ТЕНДЕНЦІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Розглянуто питання раціонального використання та охорони земель, які є невід'ємною складовою оптимізації використання земель. Проблемні питання оптимізації природокористування, у тому числі і землекористування, можуть бути успішно вирішені за умови дотримання системи екологічних заходів з урахуванням економічних чинників і правил, принципів та наукового обґрунтування.

Ключові слова: земельна реформа, земельні відносини, використання та охорона земель, оптимізація землекористування

Competitor M.V. Smolyarchyk – L'viv State Agrarian University

Tendencies of Land Use in L'viv Region

The article reveals problems of rational use and protection of land, belong to the process of land use optimization. The problems of nature use optimization, including land use, may be successfully solved by means of ecological measures, taking into account economics indicators and rules, principles and scientific grounding

Keywords: land reform, land relations, usage and protection, land use optimization

Ефективне використання земельних ресурсів є одним з визначальних чинників екологічної безпеки та економічного розвитку держави. Встановлення оптимального в екологічному, економічному та соціальному аспектах співвідношення земельних угідь є головним заходом у формуванні сприятливого територіального середовища як першооснови сталого розвитку економіки (особливо в галузі виробництва продовольства) та збереженні властивостей природних ландшафтів.

На сьогодні характер використання земель стає першопричиною виникнення багатьох негативних явищ як екологічного, так і економічного характеру. Так, зокрема, процеси водної і вітрової ерозії, дефляції, засолення, осолонцювання, перезволоження та інші несприятливі явища здубільшого спричинені саме нераціональним землекористуванням і нехтуванням законами екологічно безпечного природокористування.

Питанням раціонального використання та охорони земель, які є невід'ємною складовою оптимізації використання земель, присвячені праці таких вітчизняних дослідників як: Д.І. Бабміндра, С.Ю. Булигіна, В.В. Горлачук, Д.С. Добряк, О.П. Канаш, В.О. Леонець, Л.Я. Новаковський, Б.І. Пархуць, І.А. Розумний, А.Я. Сохнич, А.М. Третьак та ін.

Доведено, що управляючи процесом землекористування, ми повинні зважати на закони функціонування землі, як особливу екологічну систему, враховуючи необхідність підтримання кругообігу речовин і енергії, який забезпечує відтворення самого ресурсу [3].

На цей час проведено досить ґрунтовні дослідження з класифікації земель за придатністю для сільськогосподарського використання, а також опрацьовано підходи до консервації деградованих та малопродуктивних сільськогосподарських земель як системи заходів з ренатуралізації довкілля. Але з початку 1990-х років наукова громадськість практично не приділяла належної уваги питанням екологічної оптимізації землекористування. Це було спричинено, по-перше, загальним занепадом економіки і, зокрема, сільського господарства, по-друге, відсутністю достовірної інформації про результати ефективного господарювання сільгосппідприємств, по-третє, проведенням земельної реформи, що зумовлювало необхідність кардинального перегляду мети і завдань задач оптимізації використання земель.

Рациональне використання та охорона природних ресурсів – важлива природничо-наукова і соціально-економічна проблема. Її вирішення полягає у вивченні екологічного та економічного стану використання земель, науковому обґрунтуванні підходів щодо оптимізації структури земельних угідь. При цьому варто ставити за умову, щоб будь-яке виробництво і, насамперед, сільськогосподарське, не ставало б причиною руйнування природного навколишнього середовища, його базисної складової – землі, а також її найціннішого поверхневого шару – ґрунту.

На сучасному етапі реформування земельних відносин головна проблема полягає не у забезпеченості галузі земельними ресурсами, а в їх ефективному використанні. Якщо порівняти розмір площі орних земель у розрахунку на 100 чоловік населення в окремих країнах, то побачимо, що в Білорусі цей показник становить 59 га, в Україні – 63, Німеччині – 14, Польщі – 37, Росії – 87, Румунії – 42. Можна зробити висновок про те, що кількість орної землі в розрахунку на 100 жителів не завжди корелює з рівнем продовольчого забезпечення населення, оскільки це залежить не тільки від площі земельних ресурсів, а й від рівня культури землеробства, структури посівів та інших соціально-економічних чинників.

Погляди на цю проблему об'єднує тільки одне – визнання необхідності зменшення сільськогосподарської освоєності і, насамперед, розораності земель. Якщо брати за приклад Львівську область (структуру сільськогосподарських угідь наведено на рис. 1), то тут ситуація така – частка освоєних територій становить 0,58, а розораність – 0,63. Надмірна сільськогосподарська освоєність і розораність території виступають одним з головних чинників, які дестабілізують екологічну ситуацію.

Найбільш доступний і ефективний шлях вирішення цього завдання – оптимізація землекористування, у першу чергу, сільського господарського, яке нині охоплює більшу частину земельного фонду. На сьогодні досягнення цілей екологічної оптимізації землекористування багато науковців та фахівців вбачають у реалізації системи заходів з консервації непридатних для

сільськогосподарського використання земель [1]. До того ж, виведення таких земель (особливо орних) з інтенсивного використання потрібно розглядати не тільки з точки зору припинення подальшого розвитку деградаційних процесів, але й у контексті відтворення природних ландшафтів за рахунок відповідного збільшення площі екологічно стабільних угідь (лісів, сіножатей, пасовищ тощо). У Львівській області площа деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь становить 1275,5 тис. га, у тому числі ріллі – 840,2 тис. га, з них змиті – 105,9 тис. га. Наслідком консервації деградованих земель стане істотне зростання площ екологічно стабільних угідь.

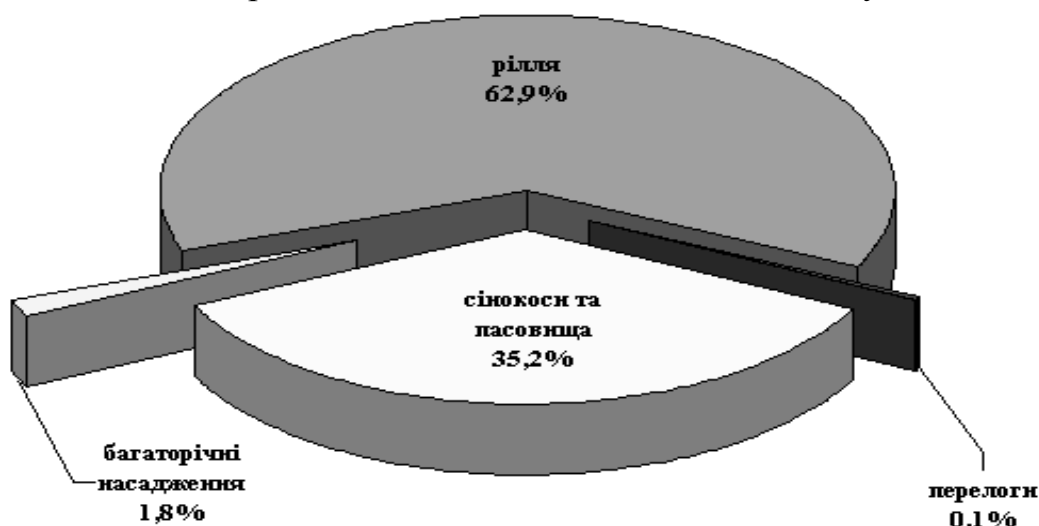

Рис. 1. Структура сільськогосподарських угідь Львівської області

Консервація малопродуктивних і деградованих ґрунтів з урахуванням напрямів їх використання дасть змогу не тільки забезпечити охорону і збереження родючості цих земель, але й досягнення при цьому певного економічного ефекту.

Таким чином, під екологічною оптимізацією структури земельних угідь потрібно розуміти комплекс заходів щодо знаходження оптимального варіанту землекористування з метою використання земель в екологічно безпечному режимі. На цей час проблему розроблення оптимізованої структури земельних угідь не можна вважати вирішеною. Проблемні питання оптимізації природокористування, у тому числі і землекористування, можуть бути успішно вирішені за умови дотримання системи екологічних заходів з урахуванням економічних чинників і правил, принципів і наукового обґрунтування. [4]

Одним із базових завдань розроблення системи заходів щодо оптимізації землекористування повинен бути детальний і всебічний аналіз існуючого використання земель. Насамперед, важливо виокремити найбільш нагальні (головним чином, екологічні) проблеми та визначити склад і зміст невідкладних заходів.

Література

1. Новаковський Л.Я., Канаши О.П., Леоніс В.О. Консервація деградованих і малопродуктивних орних земель України// Вісник аграрної науки. – 2000, № 25. – С. 15-23.
2. Розумний І.А. Еколого-економічне вивчення та екологобезпечне використання сільськогосподарських угідь (науково-методичні та практичні аспекти). – К.: Ін-т землеустрою, 1996. – 186 с.
3. Снітинський В.В., Сявавко М.С., Сохнич А.Я. Землекористування та екологія: системи підтримки прийняття рішень – Львів: НВФ "Українські технології", 2002. – 580 с.

4. Сохнич А.Я. Оптимізація землекористування в умовах реформування земельних відносин. – Львів: НВФ "Укр. технології", 2000. – 108 с.

5. Третьак А.М., Хапіцька З.С. Оптимізація землекористування в умовах реформування земельних відносин на регіональному рівні: на прикладі Карпатського регіону України. – Чернівці, 1996. – 104 с.

УДК 336:332.122

*Аспір. С.Є. Романчук – Одеський державний
екологічний університет*

ОЦІНКА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗБИТКІВ, ЗУМОВЛЕНИХ ДІЯЛЬНІСТЮ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ТВАРИННИЦЬКОГО ПРОФІЛЮ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Екологічна ситуація, що склалася в агропромисловому комплексі (АПК) України, незважаючи на деякі позитивні зрушення, залишається несприятливою, особливо в екологічному аспекті. Найбільш стійка тенденція щодо забруднення довкілля зберігається у тваринництві – з кожним роком збільшуються обсяги нагромадження відходів відповідного виробництва. Здійснено аналіз еколого-економічних збитків від діяльності фермерських господарств тваринницького профілю, які діють в Одеській області та запропоновано підхід щодо їх визначення.

Ключові слова: тваринництво; фермерські господарства; гній; збиток; Кіотський протокол.

Doctorate S.E. Romanchuk – Odessa state environmental university

Estimation of the ecology-economical losses conditioned by activity of the stock-raising farms economies in Odessa region

Annotation: environmental situation, that was folded in the agroindustrial complex of Ukraine, without regard to some positive changes, remains unfavourable, especially in an environmental aspect. The most proof tendency in relation to contamination is kept in the stock-raising – with every year is multiplied the volumes of accumulation of wastes of the proper production. In the article the analysis of ecology-economical losses is conducted from activity of farmer economies of stock-raising type, that operate in the Odessa region and introduced methodological approach in relation to their determination.

Keywords: animal husbandry; live farming; manure; damage; Kyoto's protocol.

Тваринництво є найважливішою галуззю сільського господарства і не тільки забезпечує одержання найціннішого для людства білкового продукту – м'яса, але й впливає на навколишнє середовище, а цей вплив не завжди буває сприятливим.

Тваринницькі ферми при порушеннях і відхиленнях у функціонуванні окремих систем і технологічних процесів можуть стати джерелом забруднення атмосферного повітря, ґрунту і водойм, тому вирішення питань щодо збору та використання біологічних відходів тваринництва (гній великої рогатої худоби, домашньої птиці та ін.) уявляється надзвичайно важливим напрямом екологізації вітчизняного АПК.

На цей час фахівці активно досліджують завдання екологоорієнтованого розвитку сільського господарства, наприклад, [1-3], але у більшості публікацій недостатньо уваги приділено методології визначення еколого-економічних збитків, які зумовлені діяльністю об'єктів впливу.